

Kiem Kracht

ZAADgoed

'Zaad is het begin van alles'

Bijen, compost en zaadvaste groenterassen. Dat zijn volgens Coöperatie Odin* pijlers van een vitaal voedselsysteem, waar ze in willen investeren. Theo Boon, directeur van Odin, heeft zich geëngageerd aan de ontwikkeling van zaadvaste rassen. Om de groentes van deze rassen ketenbreed op de kaart zetten, heeft hij afgelopen maart - samen met zaadtelers en onderzoekers - de Stuurgroep Zaadvast opgericht. Wat gaan telers, groothandelaren, winkeliers en consumenten daar binnenkort van merken?

'Bijen staan synoniem voor biodiversiteit, compost staat voor een gezonde bodem en het zaad is het begin van alles', aldus Theo Boon, directeur van Odin. 'Deze drie componenten zijn de basis van een vitaal voedselsysteem en de ontwikkeling ervan is ingebed in ons beleid.'

Met een eigen imkerij zorgt Odin ervoor dat er meer bijen op boerderijen aanwezig zijn en dat het landschap natuurlijker wordt, zodat het met alle insecten beter gaat. Op De Beersche Hoeve, de eigen biodynamische boerderij van de coöperatie, worden gewassen geteeld, zaden vermeerderd en nieuwe groenterassen ontwikkeld. Theo: 'Met compost gaan we volgend jaar een project starten.'

De ontwikkeling van zaadvaste rassen is zeer actueel. Vanaf 2036 is het voor de biologische landbouw in de Europese Unie verplicht om 100% biologisch zaad te gebruiken. 'Dat is een hele stap', aldus Theo. 'Wij willen daar invulling aan geven met zoveel mogelijk zaadvaste groenterassen. Om dat doel te bereiken, hebben we afgelopen maart de Werkgroep Zaadvaste Rassen opgericht. Stichting Zaadgoed is erbij betrokken via bestuurslid en onderzoeker Edwin Nuyten. Verder zitten er biodynamische zaadtelers en -veredelaars van De Beersche Hoeve, GAOS en De Zaderij in de werkgroep. Sinds die start in maart komen we om de twee weken bij elkaar. Het thema willen we in de gehele biologische sector op de kaart te zetten. Hiertoe werken we aan een basisdocument met een strategie, communicatieplan en activiteiten.'

Theo Boon

Werken aan bewustzijn

Afgelopen oktober heeft de Stuurgroep Zaadvast een studie- en reflectiedag gehouden op Warmonderhof in Dronten. Twintig boeren, veredelaars en geïnteresseerden kwamen daar op af. Theo: 'We hebben het niet teveel gehad over hybride rassen en discutabele veredelingsmethodes, zoals CRISPR/Cas. We willen niet denken in polarisatie of uitsluiting. We willen de stroom van zaadvaste zaden in alle lagen van de biologische sector in ontwikkeling brengen. Met het basisdocument als leidraad hebben we in verschillende werkgroepjes een aantal concrete plannen uitgewerkt. Het positioneren van zaadvaste rassen is een kwestie van bekendheid. Op allerlei manieren gaan we dus werken aan bewustzijn op dit thema. Voor telers willen we proefvelden aanleggen. In België en Duitsland gebeurt dit al en daar schijnt een enorme spin-off vanuit te gaan. In de ontmoeting met de veredelaar worden telers gestimuleerd om de nieuwe zaadvaste rassen ook zelf te gaan proberen. Voor winkeliers en consumenten gaan we door met wat we al doen: smaakproeven in winkels.'

Wat is de persoonlijke drijfveer van Theo om zich te committeren aan het thema zaadvast? 'Daar moest ik best even over

nadenken', geeft hij toe. 'Ik ben opgegroeid in de Zaanstreek. Al jong was ik actief betrokken bij de natuurbescherming. Ik hielp met de vogeltelling en telde de nesten van weidevogels. Sommige boeren werkten daar aan mee, bij de anderen werd ik van het land gejaagd. Ik zag boeren vechten tegen de natuur. Dat moet anders kunnen, dacht ik toen. Hoe kunnen landbouw en natuur meer samenkomen? In de beroepengids kwam ik Warmonderhof tegen. Mijn interesses voor landbouw en natuur kwamen samen in die opleiding.'

Door zijn keuze voor deze school voor de biologische dynamische landbouw, kwamen ook de zaadvaste rassen op zijn pad: 'De biodynamische landbouw en de ontwikkeling van zaadvaste rassen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Planten hebben niet zoveel te willen. Zij zijn afhankelijk van ons. Ik vind het onze taak om planten ruimte te geven in hun natuurlijke habitat zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot wie zij in wezen zijn. Misschien is dit wel een vraag vanuit de plantenwereld aan ons, dat zou zomaar kunnen.'

Voedselsoevereiniteit

Het samenbrengen van mensen in de keten vindt Theo ook inspirerend: 'Met de ontwikkeling van zaadvaste rassen doen we een appel op de sector om nieuwe sociaal-economische structuren te ontwikkelen. Op zaadvaste rassen rusten idealiter geen patenten. Het is een open bron waar iedereen gebruik van kan maken. Zoals vroeger iedereen zijn vee in de alpenweides kon laten grazen, zo moeten zaden ook voor alle boeren en tuinders vrij beschikbaar zijn. Het gaat hier om voedselsoevereiniteit.'

Wat is de volgende stap van de Stuurgroep Zaadvast? 'We werken het basisdocument verder uit. Voor het uitvoeren van de activiteiten gaan we fondsen werven. Ook betrekken we meer partners uit de keten erbij. Dit is geen feestje van alleen Odin en de andere werkgroepleden. Het is een ketenbreed initiatief in de biologische sector waar telers, groothandelaren, winkeliers en consumenten mede-aanjager van zijn. De volgende studie- en reflectiedag is op 3 maart 2023. Wees welkom!'

**Odin*

Odin is een biologische voedselcoöperatie met een eigen groothandel, ruim dertig winkels, en een imkerij en boerderij. De producten worden direct ingekocht bij bio-boeren, tuinders, en andere leveranciers. Odin is eigendom van 15.000 leden (okt. 2022) en iedereen kan mede-eigenaar worden.

'Blijven en blijven vertellen over zaadvast'

Vijf jaar geleden richtte Tineke Alberts samen met Jan Velema de Zaderij op. Het is een coöperatie waarin zaadtellers van zaadvaste rassen, samenwerken. Op die manier kunnen ze hun zaden samen op de markt brengen. Het zenuwcentrum is de boerderij van Tineke in de Noordoostpolder, waar de zaden worden aangeleverd, geschoond, verpakt en opgeslagen. Na een lange aanloopperiode waarin hard werd gewerkt, merken ze bij de Zaderij dat het tij keert. Volgens algemeen directeur Jan Bulthuis zit de groei er goed in.

'Ons bedrijf wordt zichtbaarder. We merken dat onze naam bekender wordt en dat doet goed. Ook lijkt het alsof we steeds minder vaak hoeven uit te leggen wat 'zaadvast' is. En waarom dat zo belangrijk is voor een goede biodiversiteit. Dat heeft toch te maken met maar blijven en blijven vertellen hierover. Mooi hoogtepunt was een artikel in het tijdschrift Seasons dit jaar, waarin het belang van zaadvaste rassen en de rol van de Zaderij hierin, goed naar voren kwam.'

Meer hoogtepunten voor de Zaderij:

- Opname van vijf rassen in de catalogus van Velt (Vereniging voor ecologisch leven, koken en tuinieren).
- Twee pagina's extra in diezelfde catalogus met aandacht voor één zaad in het bijzonder: 'Tinekes spinazie'.
- Verdubbeling van het aantal verkooppunten, los van de eigen webshop. (Doel voor 2023 is nogmaals een verdubbeling te behalen; de zaden zullen in ongeveer vijftig winkels aangeboden worden.)
- De samenwerkende telers -inmiddels ruim twintig- werken aan uitbreiding met nieuwe/bijzondere rassen.
- Het aantal betrokken telers groeit; steeds vaker melden zij zich spontaan bij de Zaderij.

Hoe de Zaderij er over vijf jaar uitziet, weet Jan Bulthuis nog niet. 'In ieder geval anders. En dat de Zaderij dan een begrip is voor moestuinierend Nederland, dat staat buiten kijf!'

Wil je ook zaadvaste zaden kopen bij de webshop van de Zaderij? Voor de donateurs van Stichting Zaadgoed heeft de Zaderij een kortingscode aangemaakt, die 10% voordeel oplevert (tot 1 februari 2023). Ga naar <https://www.zaderij.nl/webshop/> en vermeld tijdens het online bestellen **Zaadgoed10** om hiervan te profiteren.

Jan Bulthuis

Sterk staaltje: Tinekes spinazie

Voor het vierde jaar op rij geeft Stichting Zaadgoed een zakje zaden cadeau. Dit keer zijn het spinaziezaden. Ze komen van ontwikkelaar Tineke Alberts en zijn pas sinds vorig jaar op de markt. Een redelijke primeur dus! Tineke begon dit project in 2014; uitgangspunt was het zaad van zeven oude spinazierassen, dat ze op haar land kruiste en daar weer selecties uit haalde. Zij selecteerde op gezondheid, smaak en resistentie. En dat zeven jaar lang. Met recht dat deze soort dus Tinekes Spinazie heet.

Tineke Alberts

Je kunt deze grootbladige spinazie het beste zaaien tussen half maart en eind mei, een herfststeelt in augustus is ook heel goed mogelijk. De hoeveelheid in het zakje kan in een paar potten of in de moestuinbak gezaaid worden. Spinazie houdt van luchtige grond met goed gerijpte bemesting en regelmatige bewatering (maar niet van kletsnatte grond). Oogst de bladeren – uiteraard- voor ze gaan schieten. Mocht het toch gebeuren: oogst de zaden en zaai volgend jaar weer. Wie de zaden nog een keer wil bestellen, kan dat doen via de Zaderij (zie pagina 2). En wie zijn ervaring wil delen op onze website: stuur je brief naar info@zaadgoed.nl of naar ons postbusadres.

Toekomst Zaaïen op Zonnelijkheid

Toekomst Zaaïen, we besteden er elk jaar aandacht aan in Kiemkracht, maar waar komt dit zaaïevenement eigenlijk vandaan? Het begon in Zwitserland in 2006 toen twee mannen - een biodynamische boer en een zaadveredelaar - consumenten wilden betrekken bij de 'kiem' van hun voedsel. Ook wilden ze aandacht vragen voor biodynamische landbouw en voeding én de noodklok luiden voor de monopolisering van de internationale zaadhandel. Het initiatief kreeg navolging in diverse landen: in Egypte kennen ze Let's seed the future en in Italië Seminare il Futuro.

In Nederland introduceerde Stichting Demeter het project in 2011 onder de naam Toekomst Zaaïen. Elk jaar nodigen diverse biodynamische boeren belangstellenden uit om in oktober te komen zaaïen op hun akkers.

Walnoten planten

Gryt de Jong, bestuurslid van Stichting Zaadgoed, hielp dit jaar mee met zaaïen. Ze vertelt: 'Het was een voorrecht om op zondag 23 oktober bij het Toekomst Zaaïen te zijn op het bedrijf Zonnelijkheid van Tineke Alberts. Ruim twintig mensen deden mee, zowel jong als ouder. Tineke vertelde eerst wat over haar akkerbouwbedrijf, dat zij nu ruim vijftien jaar runt. In die tijd heeft zij de stap gemaakt van de teelt van akkerbouwgewassen, naar het vermeerderen van zaad en het veredelen van nieuwe gewassen. Met de groep die er op 23 oktober was, hebben we walnoten geplant. Op de akker, in een rij, zette iedereen twee walnoten in de grond. Elke plek was genummerd. Zo is het geen anonieme noot, maar de noot die één van ons heeft gepoot. Het begin van een klein stukje agroforestry.'

Op de akker, in een rij, zette iedereen twee walnoten in de grond. Elke plek was genummerd. Zo is het geen anonieme noot, maar de noot die één van ons heeft gepoot. Het begin van een klein stukje agroforestry.'

Wil je volgend jaar ook eens Toekomst Zaaïen? Kijk op www.toekomstzaaien.nl. Vanaf september is duidelijk welke boerderijen er in oktober meedoen.

Combine gezocht

Op het moment dat ik dit schrijf - begin november - staan alleen de peterselieplantjes van het voorjaar nog op het land. De peterselie ging maar gedeeltelijk over tot bloei en dat gebeurde ook later dan in voorgaande jaren.

Alle andere gewassen zijn al wel geoogst. De tuinbonen hebben last gehad van de droogte, waardoor ze kleiner waren dan andere jaren en minder kilo's opbrachten. De voor ons nieuwe uien (we probeerden dit ras voor het eerst) groeiden goed, alleen zijn ze te grof geworden en daar is biologisch niet veel markt voor. Het geeft moeite met verkopen. Het uienras is door het zaadbedrijf alweer van de markt gehaald en de eigen vermeerdering is niet gelukt dit jaar. De zoektocht gaat dus weer verder naar óf een nieuw uienras óf een andere teelt die beter past in het nieuwe bedrijf dat ontstaat.

Het telen van de korenbloemen, totaal nieuw voor ons, ging teelttechnisch beter en makkelijker dan verwacht. De oogst van het gewas met de combine was wel zeer lastig en ingewikkeld, dus het is zeer de vraag of we verder gaan met het gewas. Wel wordt het steeds helderder dat we toch nog een eigen machine nodig hebben om de zaden tijdig te oogsten. Heel benieuwd wanneer in de tijd de combine ons vindt en wij hem.

Cor Zenhorst
voorzitter

Kort Nieuws

Bijna jarig

In 2023 bestaat Stichting Zaadgoed 25 jaar. We willen graag een bijeenkomst organiseren over zaadgoed, speciaal voor onze donateurs en andere geïnteresseerden. Een dag met interessante bijdragen, gesprekken en praktische activiteiten waaronder proeverijen. Ook al is de datum nog niet bekend, we vragen toch alvast of je het leuk vindt om hier aan bij te dragen. Heb je een idee, weet je een mooie locatie, kun je iets demonstreren, wil je helpen opbouwen, iets lekkers maken... Kortom: wil je wat van je tijd hieraan besteden? Stuur dan een mail naar secretariaat@zaadgoed.nl en vermeld dat het om de jubileumdag gaat. Wij verzamelen alle ideeën en laten het z.s.m. weten als de datum bekend is.

Cursus ten einde

In 2022 gaf Stichting Zaadgoed voor de tweede keer de praktijkcursus 'Selectie in eigen boerenhand'. Elf deelnemers kwamen acht lesdagen bij elkaar, verdeeld over een periode tussen februari en oktober. De meeste deelnemers zijn professioneel tuinder of bloementeler: stuk voor stuk mensen die het belangrijk vinden dat de gewassen die ze kweken in de smaak vallen bij hun afnemers en dat de planten het goed doen op de plek waar de tuinderij of de bloemenkwekerij is. Ze telen met overtuiging op biologische wijze en zijn begaan met biodiversiteit en bodemleven. Ze willen zelf zaden selecteren van planten die het goed doen en willen die op de juiste wijze bewaren. En sommigen van hen gaan nog een stap verder: zij zijn gaan veredelen om bepaalde eigenschappen in hun planten te krijgen, waardoor ze bijvoorbeeld ziektebestendiger worden of smaakvoller. Bij voldoende interesse gaan we de cursus opnieuw geven (er zijn al een paar aanmeldingen).

Het is weer voorbij...

Het lijkt alweer even geleden, de tijd dat we petjes en zonnebrillen droegen tegen de felle zon. Op de donateursdag van Stichting Zaadgoed in juli waren ze in ieder geval geen overbodige luxe: het was een zonovergoten dag. Sommige deelnemers kwamen lekker op de fiets, over de kaarsrechte wegen door de Flevopolder naar de boerderij van Lizelore en Niek Vos in Kraggenburg. Na het welkomstwoord door de voorzitter van Stichting Zaadgoed, Cor Zenhorst, namen vader en dochter Vos elk een groepje toehoorders mee het land op voor een rondleiding. Op hun bioodynamische akkerbedrijf verbouwen zij hun eigen aardappelrassen Sevilla en Bionica. Die zijn door Niek op de klassieke manier veredeld tot phytophthora-resistent. Dat is bijzonder en de donateurs luisterden geboeid naar zijn verhaal. Naast de aardappels verbouwen Lizelore en Niek met hun medewerkers ook pompoenen, wortels, uien en witlof.

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel veredelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 20 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres of e-mail adres. Of kijk op zaadgoed.nl voor meer info.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een zakje spinaziezaden, zolang de voorraad strekt. Zie www.zaadgoed.nl

Uw gift is volledig aftrekbaar.

Steeds meer donateurs steunen Stichting Zaadgoed voor minstens 5 jaar, zodat ze hun gift volledig van de belasting kunnen aftrekken. Er gelden geen drempels meer als zo'n periodieke gift is vastgelegd in het formulier dat u op onze site kunt downloaden. We kunnen het formulier ook toesturen. Gewone giften zijn natuurlijk ook nog steeds aftrekbaar, maar daar gelden wel de drempels.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
 Redactie: Helga van Ree
 Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen; Theo Boon; Rebecca Boon; Jan Bulthuis; Lode Greven; Tineke Alberts; Marran Helder; Gryt de Jong; Cor Zenhorst; Willy Douma; Edwin Nuijten.
 Foto's: Stichting Zaadgoed, Rebecca Boon.
 Productie: Buro Laga.
 Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist.
 E-mail: secretariaat@zaadgoed.nl
 website: www.zaadgoed.nl
 Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996